

FÓKUSZ

Puskás,

Szerző: Papp-Váry Árpád

a világ- márka

FELMÉRÉSEK SZERINT A LEG-
ISMERTEBB MAGYAR SZÓ
NEM MÁS, MINT A „PUSKÁS”.
E „MÁRKÁNKAT” A VILÁG MINDEN
TÁJÁN ISMERIK, SŐT TISZTELIK ÉS
SZERETIK. A SZÁGULDÓ ŐRNAGY
ÚGY LETT VILÁGSZTÁR, HOGY AB-
BAN A KORBAN MÉG NEMHOGY
INTERNET NEM VOLT, DE A TE-
LEVÍZIÓ IS ÉPP CSAK TERJEDNI
KEZDETT. DE MIÉRT PONT Ő LETT
ILYEN NAGY? E CIKKBEN A MAR-
KETINGES VONATKOZÁSOKNAK IS
MEGPRÓBÁLUNK UTÁNAJÁRNI.

Puskás kétségkívül a legnagyobb ma-
gyar futballista. Ha nem is ő ölthette
legtöbbször magára a magyar válogatott
mezét, azért a 85 szereplés így is kima-
gasló. Különösen, hogy az 1956-os forra-
dalom után nem tért haza, így a magyar
nemzeti csapatban alig több mint tíz
évet játszott. (A spanyol válogatottban
még négyszer szerepet kapott.)

Még fontosabb az a 84 gól, amit a 85
meccsen produkált. Köztük a legis-
mertebb az angolok elleni hátrahúzó
cseles találat, amikor a meccs végén
6 : 3-nak örülhettünk. Nem véletlen,

hogy a FIFA 2009-ben alapított Puskás-díja a legszebb gólért jár. Ezt első alkalommal nem más, mint Cristiano Ronaldo szerezte meg, aki a Száguldó Őrnagy nagy tisztelője. Pályafutásuk is hasonló: klubszinten mindketten 16 évesen szerepeltek először felnőtt csapatban (Puskás a

lág akkori egyik – ha nem a – legjobb együttesét, a Budapesti Honvédot. Öcsi négyszer lett itt gólkirály, ahogy később a Real Madridban is. Utóbbi csapatot Bajnokcsapatok Európa-kupája (BEK) győzelemre is vezette: az 1961-es döntőben négy gólt rúgott az Eintracht Frankfurtnak, így 7 : 3-ra

PUSKÁS OLYASMIKET TUDOTT A BAL LÁBÁVAL ÉS A LABDÁVAL, AMIT MÁIG NEM TUDNAK UTÁNOZNI. SPANYOL CSAPATTÁRSAIVAL EGYSZER FOGADOTT EDZÉSEN, HOGY TÍZ LÖVÉSBŐL TÍZSZER FOGJA A FELSŐ LÉCET ELTALÁLNI. A MUTATVÁNY SIKERÜLT, A JÁTÉKOSOK PEDIG MÉLYEN A ZSEBÜNKBE NYÚLHATTAK.

Kispestben, míg Ronaldo a Sporting Lisbonban), és mindketten 18 évesen lettek válogatottak. Aztán pedig rendkívül fiatalon, 22 évesen nevezték ki őket a nemzeti együttes csapatkapitányává.

Bár Puskás nem lett a világ legdrágább játékosa, éppenséggel lehetett volna: mindössze 20 éves volt, amikor a Juventus 100 ezer dollárt ajánlott érte, ami 1947-ben óriási összegnek számított. Ő azonban maradt itthon és (legalábbis ekkor még) nem bánta meg: a rezsim ugyanis létrehozta a vi-

nyertek. Alex Ferguson, a Manchester mestere azt mondja: „Ehhez foghatót senki nem ért el.”

1952-ben, a jugoszlávok ellen 2 : 0-ra megnyert olimpiai döntőben is gólt rúgott, ahogy rá egy évre a mai Európa-bajnokság elődjének tartott Közép-Európa-kupa döntőjében is két gólt szerzett az olaszok ellen, a 3 : 0-ás meccsen. Az 1954-es vb-döntő alaphangját is az ő gólja adta meg, ám azt a meccset a csapat végül 3 : 2-re elvesztette. Nem Puskáson múlt – ő az utolsó percekben egy második gólt is szerzett, de

azt a bíró les miatt érvénytelenítette. És bár a németek győztek, a torna legjobb játékosa Puskás lett. 1999-ben a FIFA az évszázad vb-válogatottjába is betette, a csatársorban Garrincha és Pelé társaságában.

Futballra tenyésztve

Puskás olyasmiket tudott a bal lábával és a labdával, amit máig nem tudnak utánózni. Spanyol csapattársaival egyszer fogadott edzésen, hogy tíz lövésből tízszer fogja a felső léceket eltalálni. A mutatvány sikerült, a játékosok pedig mélyen a zsebükbe nyúlhattak. Nem tudták, hogy édesapja órákon át gyakoroltatta ezt vele gyerekkorában – ahogy fél évszázaddal később ugyanezt tette egy Ted Beckham nevű figura is kisfiával, Daviddal. Az idősebbik Puskás azt is tudta, miként kell motiválnia fiát: leszúrta, hogy lusta a pályán, mire az onnantól kezdve futva ment mindenhol, és versenyzett a villamossal is. És persze loholt otthonról a pályáig – igaz, ez esetben könnyű dolga volt, mert a házuk ablaka lényegében a tribünre ért. Ha azt hinnénk, pusztán tehetséges volt, érdemes megfontolnunk Bozsik

László, gyerekkori barátja szavait, aki szerint Puskást az apja „tenyésztette erre a sportágra”, akárcsak a fent említett Ted Beckham tette Daviddal. És bár pályafutásában volt egy időszak, az ötvenes évek második fele, amikor Öcsi inkább a ételre és a sörre koncentrált, Madridba igazolásakor újra „profi” mentalitású lett. Igaz, nem is hagyták volna neki, hogy ne az legyen: a Real elnöke egyszer megvonta egyhavi fizetését, mert fülest kapott, hogy Puskást látták sört rendelni. A sztori igaz is volt, csak éppen a feleségének rendelte az italt...

Puskás márkanevek

A kedvelt futballistákat és edzőket a szurkolók sokszor keresztnévükön szólítják, vagy becenevet adnak nekik, netán jelzőt ragasztanak rájuk. Beckhamet sokan csak Becksnek becézik, de ismert még Goldenballsként is (utóbbi játék a szavakkal – Aranylabda, arany herék). A 20. század legjobb játékosának választott argentin Maradona nem pusztán Diego, hanem „az isteni Diego”. A holtversenyben legjobb másik játékos igazi neve nem sokaknak mond bármit is: Edison Arantes

do Nascimento. Őt ugyanis csak a becenevén ismerjük: Pelé. A portugál Eusebio „Fekete Párduc”-ként, olykor „Fekete Gyémánt”-ként lőtt a gólokat – többek között Puskás csapata, a Real Madrid ellen, az 1962-es BEK-döntőn. De volt nekünk is „Fekete Párduc”-unk: az Aranycsapat kapusa, Grosics Gyula személyében.

att elnevezték „Száguldó Őrnagy”-nak. Később, amikor az ’50-es évek második felében a sörözéseiről volt híres és jócskán meghízott, átkelesztették „Puttonyos Őrnagy”-ra és „Bendő Őrnagy”-ra.

Egy ideig így nevezték a spanyol szurkolók is, aztán amikor lefogott és a meccseken gólokkal bizonyított, ők is elkezdtek úgy hív-

MIVEL ITTHON HIÁBA VOLT PROFI A FUTBALL, A JÁTÉKOSOKNAK NEM ADHATTAK NAGY FIZETÉST, EZÉRT MÁS ÜZLETI LEHETŐSÉGEKKEL KÁRPÓTOLTÁK ŐKET.

A megnevezések – vagy ha úgy jobban tetszik: márkanevek – világrekordját azonban valószínűleg Puskás tartja. Kezdjük először ott, hogy nem is Puskás, hanem Purczeld volt az eredeti neve. Fiatakként sokan ezért csak úgy hívták: a „Sváb”. Eközben az „Öcsi” név is ráragadt – egyrészt az idősebb csapattársak szólították így, másrészt apjától, a nagy Puskás Ferencről való megkülönböztetést is szolgálta, aki a Kispest edzője volt a negyvenes években. Amikor aztán a kommunisták Honvédet csináltak a Kispestből, a játékosokat a katonai ranglétrán is besorolták. De az igazi besorolást a nézők tették, amikor gyorsasága mi-

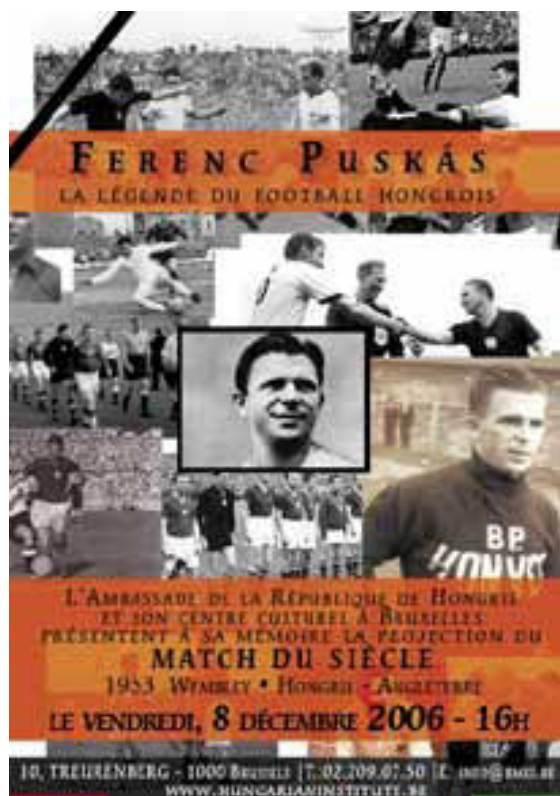
ni, ahogy a csapattársak: „Pancho”. A név a Ferenc spanyol változatának, a Francesconak egyik becézése. A másik a „Paco”, így azonban akkoriban Franco tábornokot hívták, és az egyezés semmilyen szempontból nem lett volna szerencsés. Pancho Spanyolországban kapott egy jelzót is: ő volt „az ágyús”, ha ugyanis 35 méteren belül ért, számítani lehetett rá, hogy tüzelni fog. Később, görögországi edzősködése során elsősorban keresztnevét használták, ő volt „Ferenc”. Ausztráliában pedig a „Boss” („Főnök”) nevet kapta. Amikor aztán hazatért Magyarországra, neve is visszatért a kiindulópont-hoz: újra ő lett mindenki Öcsije.

Üzlet, siker nélkül

Nem a mai kor hozta magával, hogy a futballisták egyben üzletemberek is. Bár a negyvenes-ötvenes-hatvanas években még nem beszélhettünk olyan márkákról, mint a Beckham parfüm vagy Ronaldo divatbrandje, a CR7, azért a kor focistáinak is megvoltak a maguk üzletei.

Mivel itthon hiába volt profi a futball, a játékosoknak nem adhattak nagy fizetést, ezért más üzleti lehetőségekkel kárpótolták őket. Az állam például nyitott egy Puskás-Bozsik vasedényboltot, ahol maguk a játékosok voltak az eladók – igaz, többnyire inkább kártyázással ütötték el az időt. Amikor aztán nemzetközi túrákra indult a csapat, az állami vezetés megígulta nekik: több pénzt nem tudnak adni, de nem fogják átnézni a bőröndjeiket, így „kereskedjenek” (azaz csempésszenek) nyugodtan.

Madridban aztán Puskás néhány igazi üzletbe is belevágott. A stadiontól nem messze nyitott egy Puskás Pancho éttermet, ahol sokszor ő maga volt a szakács. Egy szalámigyárat is gründolt, a magyar ízeket népszerűsítve. De túl nagy szíve volt az üzlethez. Étterme vendégeit sokszor nem engedte fizetni, a kolbászt ingyen osztogatta. Így viszont veszteséges lett a

biznisz. Végleges hazatértekor, a kilencvenes években aztán kedvenc italához adta nevét, ám hiába: a „Puskás sör” nem aratott nagy sikert.

Csak az Antarktiszon nem volt edző

Különös, de Puskás úgy lett több nyelven beszélő, a világ minden lakott kontinensén dolgozó edző, hogy 26 évesen, a híres 6 : 3-as meccs kapcsán készült interjúban még egyetlen szót nem tudott angolul mondani. Amikor a forradalom után Ausztriában maradt, felmerült, hogy a Manchester United szerződteti, mert az az 1958-as müncheni légikatasztrófa

során szinte teljes első csapatát elvesztette. Döntő érv volt azonban, hogy Puskás nem beszélt angolul. Így aztán, ahogy a Real Madridnál lehetőséget kapott, belevetette magát a nyelvtanulásba. Ponyvaregényeket olvasott, és ha egy-egy szót nem értett, csapattársai segítségét kérte. Rövidesen nemcsak spanyolul, hanem olaszul is beszélt, és aztán jött a többi nyelv. Kevesen tudják, hogy szinte min-

den kontinensen volt edző, csak az Antarktiszon nem. Észak-Amerikában az USA-ban és Kanadában próbált szerencsét, Dél-Amerikában pedig paraguayi és chilei csapatok mestere volt, köztük a híres Colo-Coloé. Az afrikai kontinensen az egyiptomi Al Masri csapatot edzette öt éven át, míg Ázsiában a szaúd-arábiai válogatott kapitánya volt. Európán belül természetesen Spanyolországban edzősködött:

az Alaves és a Murcia mestere volt. Legnagyobb sikerét azonban Görögországban, Athénben érte el. Állítólag amikor a Panathinaikosnál felmerült szerződtetése, azt kérdezte: „Mennyit kapok, ha bekerülünk a bajnokcsapatok Európa-kupájában a legjobb 16 közé? És ha a 8 közé? És ha a 4 közé? És ha a döntőbe?” Aztán görög bajnokságot nyert a csapattal, és '71-ben egyenesen a Wembleybe vezette őket. Itt ugyan kikaptak az Ajaxtól, de görög klubcsapat azóta se vitt véghez hasonló bravúrt.

Másik nagy eredményét Ausztráliában érte el, egy görög csapat, a South Melbourne Hellas edzőjeként. Természetesen ekkorra már angolul is remekül beszélt. A csapat először meg-

nyerte a kupát, majd a bajnokságot is, és a nézők száma megsokszorozódott. Szakértők szerint itt kezdődött el az amatőr ausztrál foci profivá válása – sőt, az ausztrál válogatott azóta többször is kijutott a végére.

Nem úgy a magyar. Puskásnak egyetlen feltétele volt: adjanak neki öt teljes évet, hogy rendbe tegye a magyar válogatottat és a magyar focit. E helyett mindössze négy mérkőzést kapott 1993-ban.

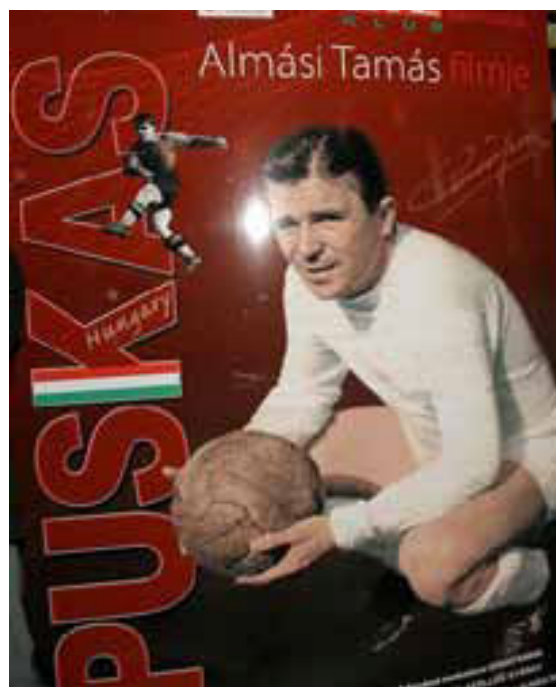
Sztár lenne a Holdon is

PUSKÁS SZERENCSETLEN KORBA SZÜLETETT: AKÁR ÖT, DE FIGYELMEBE VÉVE, HOGY 1967-BEN, 40 ÉVESEN HAGYTA ABBA A FOCIT, AKÁR HAT (!) VILÁGBAJNOKSÁGON IS RÉSZT VEHETETT VOLNA. ÁM EBBŐL CSAK KETTŐRE JUTOTT KI.

1946-ban, a világháború vége után egy évvel nem rendeztek vébét, az 1950-es brazíliai világbajnokságra pedig Magyarország nem nevezett. 1958-ban a forradalom utóhatásai

miatt vált lehetetlenné részvétele, és ekkor már külföldön élt. És hogy melyik vérében tudott még ott lenni az 1954-es mellett? Az 1962-es chilein – igaz, ekkor már Spanyolország színeiben. Góllövő cipője azonban ez egyszer cserben hagyta, és a három találkozón egyetlen gólt sem szerzett.

Puskást sok helyre elkísérte a diktatúra: itthon Rákosi, Spanyolországban Franco volt hatalmon. Paraguayi, chilei, egyiptomi és szaúd-arábiai edzősködése sem békés demokráciákban történt. Sőt, még Görög-

országban is katonai tábornokok akartak beleszólni a Panathinaikos csapatösszeállításába.

De a „szerencsétlen kor” nem csak emiatt igaz: Puskás korában nemhogy internet nem volt, de a televízió is csak épphogy kezdett terjedni. Igaz,

Sztár volt. Bárhová ment, mindenhol közös fényképet akartak vele készíteni, és ő mindig nagy örömmel tett eleget a kérésnek. Ahogy keresztlányja fogalmaz: „Puskás szíve akkora volt, mint a hasa.” A görögök, akiknek azóta sem jutott klubcsapata európai kupa döntőjébe,

SZTÁR VOLT. BÁRHOVÁ MENT, MINDENHOL KÖZÖS FÉNYKÉPET AKARTAK VELE KÉSZÍTENI, ÉS Ő MINDIG NAGY ÖRÖMMEL TETT ELEGET A KÉRÉSNEK.

ő rögtön mozivászonra is került: a Csodacsatár című filmben kapott egy rövid jelenetet. Ám amikor nem tért haza a forradalom után, a jeleneteket újraforgatták Hidegkutival, így a nézők már nem láthatták alakítását. Lett viszont saját könyve: ő volt az egyik első futballista, akinek önéletrajzi írása jelent meg – amit nem is Magyarországon, hanem Angliában adtak ki 1955-ben. Mi több, saját bakelit lemeze készült Spanyolországban, melyen olyan magyar nótákat énekel, mint a „Nótáskedvű volt az apám”.

úgy hiszik, hogy Puskás egyesítette a két legnagyobb görögöt: Odüsszeuszt, aki körbeutazta a világot majd hazatért, és Zorbát, aki imádta az életet.

Puskás tehát egy ötven évvel ezelőtti korban is tisztelt és szeretett globális branddé tudott válni. Mint visszaemlékezéseiből kiderül, mindig nyerni akart, és soha nem tévesztette szem elől, hogy a futball a közönség szórakoztatására szolgál. A másik legenda, Pelé szerint: „Ha Puskás a mai korba születik, a tévé és az internet világába, a Holdon is ő lenne a legjobb játékos.”